Äidinkielen opettajain liitto ry
Mariankatu 7 C 1
00170 Helsinki

LAUSUNTO

20.10.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+154/2022

Teema: Lukutaidon ja kansallisen lukutaitostrategian toimeenpanon tilanne. Mikä olisi vuoden 2023 rahoitustarve, jolla strategian toimeenpano turvataan?

Kansallisen lukutaitostrategian ja lukutaito-ohjelman 2030 toteuttaminen ei saa pysähtyä rahoituksen puutteeseen

Suomalaisten lasten, nuorten ja aikuisten luku- ja kirjoitustaito on heikentynyt vuosi vuodelta monien tutkimusten, mm. Pisan, mukaan. Tämä kehitys vaikeuttaa dramaattisesti tasa-arvon vuoksi tehtävää työtä ja kasvattaa syrjäytymisvaarassa olevien suomalaisten määrää. Luku- ja viestintätaidon heikkeneminen näkyy jo myös korkea-asteelle etenevien opiskeluvalmiuksissa.

Yhteiskuntamme vaatii kaikilta yhä parempaa ja monipuolisempaa luku- ja kirjoitustaitoa niin opiskelu- kuin työelämässäkin ja yhteiskunnan jäsenenä toimimisessa. Kouluopetuksessa on kirjallisen ja suullisen viestinnän taitojen ohessa ehdittävä syventyä myös monilukutaidon opettamiseen; epävakaassa maailmantilanteessa medialukutaitojen merkitys on vain kasvanut.

Kansallinen lukutaitostrategia valmistui laajana asiantuntijatyönä vuonna 2021. Se sisältää runsaasti toimenpide-ehdotuksia niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin luku- ja kirjoitustaidon parantamiseksi ja lukemaan innostamiseksi mm. valtion, kuntien, koulujen, varhaiskasvatuksen ja neuvoloiden tasolla. ***Kansallinen lukutaito-ohjelma 2030* konkreettisine toimintasuunnitelmineen on kuitenkin vielä laatimatta; työ on siis kesken.** *Lukeva koulu*, *Lukeva varhaiskasvatus* ja *Lukeva kunta* -ohjelmat on jo aloitettu, mutta on mahdollistettava niiden ja myös uusien ohjelmien mukaan ottaminen, kuten *Lukevan koulun* laajentaminen edelleen toisen asteen oppilaitoksiin esim. *Lukevaksi opiskeluksi,* ja aikuisten lukutaito-ohjelman laatiminen.

Lukutaitostrategian ja -ohjelman jalkauttaminen vaatii jatkuvaa valtion myöntämää rahoitusta, jolla voidaan paitsi toteuttaa erilaisia hankkeita myös koordinoida ja seurata ohjelmaa sekä täydennyskouluttaa opettajia, varhaiskasvattajia ja muita lukutaitotyötä tekeviä.

Äidinkielen opettajain liitto ry on ollut mukana *Kansallisen lukutaitostrategian* suunnittelussa ja laadinnassa vuodesta 2016 lähtien, kun *Kansallinen Lukutaitofoorumi* perustettiin. Se eteni sitten

Lukuliikkeeksi, joka julkaisi vuonna 2021 valmistuneen *Kansallisen lukutaitostrategian* perusteeksi tulleet lukutaidon ja lukemisen edistämisen suuntaviivat.

Yläkoulun ja toisen asteen opiskelijoiden *Nuori Aleksis* -raadit toteuttavat *Kansallista lukutaitostrategiaa*

Äidinkielen opettajain liitto on järjestänyt lähes vuosittain *Nuori Aleksis* -raadin, ensin toisella asteella, myöhemmin myös yläkouluissa. Toisen asteen ja yläkoulun lukijaraateihin ovat voineet osallistua kaikki lukioiden, ammatillisten oppilaitosten sekä yläkoulujen opiskelijat ja oppilaat. *Nuori Aleksis* -toiminta tavoittaa siis nuoret laajasti. Raadit ovat lukeneet edellisenä vuonna ilmestynyttä suomalaisten kirjallisuutta ja valinneet mielestään parhaat kirjat sekä palkinneet niiden kirjoittajat ja haastatelleet heitä. *Nuori Aleksis* -hankkeet toteuttavat Lukuliikkeen suuntaviivoja ja innostavat nuoria lukemaan sekä verkostoitumaan toisten lukijoiden kanssa.

Äidinkielen opettajain liitto toimii jäsenmaksujen varassa, joten ulkopuolisen rahoituksen tarve tällaisille lukuhankkeille on erittäin tärkeää. Kahden viime vuoden aikana ÄOL on voinut toteuttaa yläkoulun *Nuori Aleksis* -toimintaa eduskunnan myöntämän apurahan turvin; toisen asteen *Nuori Aleksis* -toiminta on ollut vuodesta 2019 lähtien katkolla rahoituksen puutteen takia.

Äidinkielen opettajain liitto pitää välttämättömänä, että valtion budjetissa osoitetaan vuosittain kiinteä rahoitus *Kansallisen lukutaitostrategian* toimeenpanolle (koordinointi Opetushallituksessa ja OPH:n erilaisille hankkeille myöntämä rahoitus).

ÄOL:n *Nuori Aleksis* -raadin toiminta vaatii vuosittain noin 25 000 € sekä yläkoulun että toisen asteen Nuori Aleksis -raadin toiminnan järjestämiseen (*yht. 50 000 €*). Kulut jakautuvat seuraavasti molempien kouluasteiden hankkeissa:

Henkilöstömenot (raadin kokoaminen, koordinointi ja tiedottaminen) 8000 €

Aineet, tarvikkeet ja tavarat (kirjaostot, monistukset, kunniakirjat) 2000 €

Palvelut (postipalvelut) 2000 €

Vuokrat (ÄOL:n toimitilan vuokra, 3 kk) 4000 €

Matkamenot (raadin ja henkilöstön matka- ja majoituskulut, kilometrikorvaukset ja henkilöstön päivärahat) 3000 €

Muut menot (kirjailijan palkitseminen, hankkeessa käytettyjen ohjelmien lisenssit, kokouskulut) 6000 €

Menot yhteensä 25 000 €

Irene Bonsdorff
puheenjohtaja
Äidinkielen opettajain liitto ry